

Seletuskiri

haridus- ja teadusministri 30. detsembri 2015. a käskkirja nr 481 "Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse "Teaduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine "Mobilitas Pluss"" elluviimiseks" muutmise eelnõu juurde

1. SISSEJUHATUS JA EESMÄRK

Käskkirja eelnõuga muudetakse haridus- ja teadusministri 30. detsembri 2015. a käskkirja nr 481 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse „Teaduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine „Mobilitas Pluss““ elluviimiseks“ (edaspidi „*Mobilitas Pluss*“). Muudatusega reguleeritakse SA Eesti Teadusagentuuri poolt elluviidava tegevuse toetuse andmise tingimusi.

Käskkirja muudetakse perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 16 lõike 1 alusel ning „Mobilitas Pluss“ lisad 1 ja 2 kinnitatakse uue terviktekstina.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusosakonna peaekspert Maarja Olli (735 4039, maarja.oli@hm.ee), õigusosakonna õigusnõunik Kadi Mölder (735 0234, kadi.molder@hm.ee) ja rahandusosakonna välisvahendite juht Inge Oopkaup (735 0279, inge.oopkaup@hm.ee). Eelnõu ettevalmistamisel on lähtunud elluviija SA Eesti Teadusagentuur ja rakendusüksus SA Archimedes ettepanekutest.

2. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

Lisas 1 tehakse muudatused järgmistes punktides:

Sisukorda täiendatakse **punktiga 12 „Kulude abikõlblikkus“**, mis on sealt ekslikult välja jäänud.

Punkti 3.5 lisatakse uus partner Dermtest OÜ (alapunkt 3.5.36.).

Dermtest OÜ taotles edukalt toetust Mobilitas Pluss 2019. aasta järeldoktori toetuse taotlusvoorst (täpsemalt Mobilitas Pluss tegevusest 5.1 – toetused Eestis teadustöö tegemiseks). Dermtest OÜ on tegevuse partneriks perioodil 01.01.2020-31.12.2022.

Punkti 5.1.1. täiendatakse lausega: „Elluviija tegevused on muuhulgas taotlusvoorude läbiviimine, partnerite nõustamine, teavitustöö, ürituste korraldamine, projektide täitmise jälgimine ja sisuaruandluse kontrollimine.“ Praegu on toetuse andmise tingimustes (edaspidi *TAT*) elluviija (SA Eesti Teadusagentuur) tegevusi väga vähe kirjeldatud, mis teeb kulude abikõlblikkuse hindamise raskeks. Hetkel on elluviija tegevusi mainitud ja täpsustatud *TAT*-is killustatult eri kohtades (näiteks 5.1.4.-5.1.9.) ülejäänud teksti osana ja osad tegevused on kirjas aastastes tegevuskavades, mida kinnitab Eesti kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelistumise nõukoda. *TAT*-i lisatav lause aitab paremini aru saada elluviija tegevustest ning vältida iga tegevuse selgitamist maksetaotluste ja aruannete kontrollimise protsessi käigus.

Sotsiaalministeeriumi ettepanekul sõnastatakse **punkti 5.1.4.** lause „Eestisse tagasipöörduva teadlase toetuse puhul on partneriteks teadus- ja arendusasutused, ettevõtted ning kõrgkoolid, kes võtavad tööle välisriikides järel doktorantuuri läbinud või võrreldaval tasemel teadustööd teinud teadlasi“ ümber järgmiselt: „Eestisse tagasipöörduva teadlase toetuse puhul on partneriteks teadus- ja arendusasutused, ettevõtted ning kõrgkoolid, kes võtavad tööle välisriikides järel doktorantuuri läbinud või võrreldaval tasemel teadustööd teinud varem Eestis tegutsenud teadlasi“. Lisatud on „varem Eestis tegutsenud“. Muudatus lisab selgust, millised teadlased saavad tagasipöörduva teadlase toetust taotleda.

Sotsiaalministeeriumi ettepanekul sõnastatakse **punkti 5.1.7. alapunt 4:** „partneri suutlikkus projekti ellu viia (sh järeldoktori/tagasituleva teadlase teaduslik taust)“ järgmiselt: „4. partneri suutlikkus projekti ellu viia (sh järeldoktori/tagasipöörduva teadlase teaduslik taust)“. Mõiste „tagasitulev teadlane“ on asendatud „tagasipöörduva teadlasega“. Kuna toetuse nimi on tagasipöörduva teadlase toetus, siis tuleks kasutada läbivalt samu mõisteid.

Punktis 5.2. asendatakse teises ja neljandas lõigus „Horisont 2020“ mõistega „Euroopa Liidu teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm“. Raamprogramm hõlmab nii kindlatel perioodidel kehtivaid Horisont 2020 (kestab kuni 2020. aasta lõpuni) kui ka Horizon Europe (mis on koostamisel ning kehtib 2021-2027).

Tegevusest toetatakse ERC granti taotlejaid. Uus programm Horizon Europe algab enne, kui „Mobilitas Pluss“ programm lõppeb ning uues raamprogrammis jätkub sarnaselt praegusele ERC toetuste süsteem. Esialgne kolme osapoole (Euroopa Parlament, Euroopa Komisjon, Euroopa Nõukogu) vaheline kokkulepe hõlmab Horizon Europe alusdokumente, kus on sätestatud, et ERC toetuste süsteem jätkub sarnasel kujul¹. Muudatuse tulemusena oleks „Mobilitas Pluss“ programmist võimalik toetada ka esimesi uues raamprogrammis ERC granti taotlejaid teadlasi.

Punkti 5.3.1. kolmanda lõigu lõppu lisatakse lause: „Elluviija tegevused on muuhulgas taotlusvoorude läbiviimine, partnerite nõustamine, teavitustöö, ürituste korraldamine, projektide täitmise jälgimine ja sisuaruandluse kontrollimine.“

Praegu on TAT-is elluviija tegevusi väga vähe kirjeldatud, mis teeb kulude abikõlblikkuse hindamise raskeks, lisatud lause aitab paremini aru saada elluviija tegevustest. Hetkel on elluviija tegevused mainitud ja täpsustatud TAT-is killustatult eri kohtades (näiteks 5.3.4.-5.3.9.) ülejäänud teksti osana ja osad tegevused on kirjas aastastes tegevuskavades, mida kinnitab Eesti kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelistumise nõukoda. TAT-i lisatav lause aitab paremini aru saada elluviija tegevustest.

Punkti 5.4.2.1. teise lõigu lõppu lisatakse lause: „Elluviija tegevused on muuhulgas ERA Net konsortsiumite töös osalemine, taotlusvoorude ettevalmistamine, partnerite nõustamine, teavitustöö, ürituste korraldamine ja projektide täitmise jälgimine“.

Praegu on TAT-is elluviija tegevusi väga vähe kirjeldatud, mis teeb kulude abikõlblikkuse hindamise raskeks. Hetkel on elluviija tegevused mainitud ja täpsustatud TAT-is killustatult eri kohtades (näiteks 5.4.2.5.-5.4.2.8.) ülejäänud teksti osana ja osad tegevused on kirjas olnud aastastes tegevuskavades, mida kinnitab Eesti kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelistumise nõukoda. TAT-i lisatav lause aitab paremini aru saada elluviija tegevustest. Tegemist ei ole lisanduvate tegevustega, kuna neid tehti ka varem, vaid täpsustustega, mis aitab vältida kulude ja tegevuste igakordset selgitamist.

Punktis 10.1. määratakse tegevuse 5.6. (Eesti teaduse väliturundus „Research in Estonia“) abikõlblikkuse perioodiks 01.09.2015-31.12.2022, pikendades abikõlblikkuse perioodi kahe aasta võrra.

Kõik „Mobilitas Pluss“ tegevused peale tegevuse 5.6. kestavad vähemalt 2022. aasta lõpuni.² Tegemist on olulise teemaga, millega tuleks jätkata ka pärast 2020. aastat. Seda toetab ka [Eesti teaduse rahvusvahelise tutvustamise strateegia 2016-2022](#) ning 2019. aasta alguses Tartu

¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8550-2019-INIT/en/pdf> (ERC toetusest on lk 8, 14-17, 21, 32-39).

² Erand on tegevus 5.8. – Horisontaalsed tegevused (kuni 31.08.2023), mille alla kuuluvad elluviija tegevused.

Ülikooli Rakendusuuringu keskkuse koostatud „Research in Estonia“ tegevuste vahehindamise raport. Tegevuse eelarvet muuta ei ole vaja, kuna siiani on ressursse säästlikult kasutatud ning näiteks ei osaleta algselt planeeritud „Research in Europe“ koostöövõrgustiku töös, kuna Euroopa tasemel jäi see võrgustik loomata.

Punktis 11. vähendatakse tegevus 5.3. eelarve mahtu 2740 eurot, muudatused on tehtud punkti 11 esimeses lõigus, tabelites 11.1. (real 3.2. ja real „kokku“) ja 11.2. (muudatus 1.3. ridadel ja real „kokku eelarve“). Punkt 11 esimene lõik on sõnastatud järgmiselt: „Mobilias Pluss kogumaht on 35 034 698 eurot, millest Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest finantseeritakse kuni 29 267 196 eurot ehk 83,54% ning riiklikust kaasfinantseeringust kuni 3 443 202 eurot ehk kuni 9,83%. Omafinantseering on vähemalt 2 324 300 eurot ehk 6,63% ning kaetakse tegevuste partnerite poolt.“

Rakendusüksus on teinud finantskorrektsiooni otsuseid, mille tulemusel TAT eelarve maht väheneb.

Punkti 12.3.6. täiendatakse järgmiselt: „aparatuuri, seadmete ja instrumentide, samuti laborite sisseseade ja uuringute (sh väliuuringute) teostamiseks vajaliku vahendite ja varustuse ning aparatuuri, seadmete ja sisseseade tööks lahutamatu osana vajaliku tehnika soetamise, täiendamise, paigaldamise, seadistamise ning hoolduse ja remondiga seotud kulud ning aparatuuri, seadmete ja instrumentide teadustööga seotud kulud (kohaldub tegevustele 5.1, 5.2, 5.3, 5.4)“ . Lisatud on: „ning aparatuuri, seadmete ja instrumentide teadustööga seotud kulud“.

Punkti täiendatakse võimalusega katta aparatuuri, seadmete ja instrumentide kasutamisega seotud kulusid, mis on seotud tegevuste 5.1, 5.2, 5.3, 5.4 raames tehtava teadustööga. Selliste kulude hulka kuuluvad näiteks konkreetse teadustöö läbiviimiseks vajaliku aparatuuri, seadmete ja instrumentide seadistamine, kalibreerimine, ettevalmistamine analüüsiks, mis on lubatud lisaks tegevuse elluviimise käigus omandatud aparatuurile ka varem soetatud aparatuuri ja seadmete teadustööga seotud kasutuskuludele.

Punkti 18.2. lisatakse pärast sõna „Riigiabi“ lauseosa „ja vähese tähtsusega abi“ kuna 10-aastane dokumentide säilitamise kohustus kehtib ka vähese tähtsusega abi puhul³.

Lisas 2 tehakse muudatus järgmistes punktides:

Punkti 2.1.1. muudetakse ning kehtestatakse uueks ühikuhinnaks 4500 eurot kuus, ehk 54 000 eurot aastas.

Punkti 2.2.1. muudetakse ning kehtestatakse uueks ühikuhinnaks 4250 eurot kuus, ehk 51 000 eurot aastas. Uusi ühikuhindu rakendatakse alates 1. jaanuarist 2020 väljakuulutatud taotlusvooru otsustele.

Perioodi 2014-2020 teaduse rahvusvahelistumise, mobiilsuse ja järelkasvu toetuse andmise tingimustes „Mobilias Pluss“ rakendatakse sama meetodikat, mis riikliku Personaalse uurimistoetuse järeldoktori grandil puhul. „Mobilias Pluss“ ühikuhindade määrade muutmise on seotud riiklikus skeemis kasutatavate toetuse määrade muutmisega. Personaalse uurimistoetuse ühikuhinnad tõusid 2020. aastaks⁴ (esimest korda kehtestati 2015. aastal⁵,

³ Vt Euroopa Komisjoni määruse nr 1407/2013 artikkel 6 lg 4 viimane lause.

⁴ https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2019/03/PUT-eelarvejuhend_2019.pdf

⁵ <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2012/05/LISA-4.-Personaalse-uurimistoetuse-taotluse-eelarve-koostamise-p%c3%b5him%c3%b5tted-2015-03-25.pdf>

järgmine muutus oli 2017. aastal⁶). Kehtivates toetuse andmise tingimustes on lisa 2 punktis 1 sätestatud, et ühikuhindadena võetakse üle riikliku personaalse uurimistoetuse järeldoktoritoetuse määrad, mida rakendatakse lisa 1 punktis 5.1 nimetatud toetatavas tegevuses (järeldoktoritoetus ja tagasipöörduva teadlase toetus). Eesti Teadusagentuuri roll uurimistoetuste taotlemise korraldamisel ja hindamise läbiviimisel on sätestatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 12¹ lg-s 1. Sama seaduse § 16¹ lg 1 kohaselt taotletakse personaalset uurimistoetust avalikul konkursil Eesti Teadusagentuuri kehtestatud ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga kooskõlastatud tingimustel ja korras.

SA Eesti Teadusagentuur on juhatuse 04.03.2019 käskkirjaga nr 1.1-4/19/15 kinnitanud dokumendi „Personaalse uurimistoetuse järeldoktori grandide taotlemise tingimused ja kord“, samuti dokumendi „Personaalse uurimistoetuse taotluse eelarve koostamise juhend“, milles on kehtestatud järeldoktori grandide mahud.

Personaalse uurimistoetuse taotluse eelarve koostamise juhendis on muuhulgas kirjeldatud grandimahtude fikseerimise alused. Grandimahtude fikseerimise aluseks on vastavalt granditüübile (järeldoktori, stardi-, rühma- või arendusgrant) määratletud otseste kulude arvestuslik määr, millele lisandub üldkulu. Otsesed kulud jagunevad personali- ja teadustöö kuludeks. Personalikuludeks on orienteeruv tööjõukulu ja stipendiumid üliõpilastele ning teadustöö kuludeks projekti valdkondlikust ja/või metoodilisest spetsiifikast tulenevad kulud. Teadustöö spetsiifikast lähtuvalt jagunevad väikesed ja suured stardi- ja rühmagrandid omakorda mitteksperimentaalseteks ja eksperimentaalseteks (eksperimentaalsetes grantides on teadustöö kulud arvestuslikult suuremad kui mitteksperimentaalsetes grantides).⁷

Personaalse uurimistoetuse järeldoktoritoetuse ühikuhindu rakendatakse „Mobilitas Pluss“ järeldoktori- ja tagasipöörduva teadlase toetuse puhul. „Mobilitas Pluss“ järeldoktorid vastavad samale järeldoktori definitsioonile, nagu riikliku skeemi järeldoktorid, projektid on sarnase pikkusega, toetus on mõlemal puhul seotud konkreetse teadlasega ning uurimisprojekti läbiviimisega TA asutuses (lõppsaaja). „Mobilitas Pluss“ tagasipöörduva teadlase toetus on mõeldud teadlasele, kes on äsja välisriigis järeldoktorantuuri läbinud või võrreldaval tasemel teadustööd teinud. Tervet teadlaskarjääri silmas pidades ollakse järeldoktoritega väga sarnases staadiumis, kus iseseisvat teadusrühma veel loodud ei ole. Ka selle toetuskeemi puhul on projektid personaalse uurimistoetuse järeldoktoritoetusega sarnase pikkusega ja toetus on mõeldud konkreetsele teadlasele uurimisprojekti läbiviimiseks TA asutuses. Kui „Mobilitas Plussi“ toetuste suuruseid mitte tõsta, satuvad teadlased võrrelduna riigisiselt kehtestatud grantide saajatega ebavõrdsesse olukorda. Toetuste suuruste muutmata jätmisel ei oleks enam tegemist riigisiselt kehtestatud ühikuhinnaga, sest riigisisene ühikuhind on muutunud.

Elluviija (SA Eesti Teadusagentuur) on tegevus 1 toetusi nelja vooruga välja andnud 10,2 miljoni euro eest. Kokku on tegevus 1 toetusteks 12,6 miljonit eurot ning enne „Mobilitas Pluss“ programmi lõppu on jäänud üks taotlusvoor. Kui antakse viimases voorus välja „Mobilitas Plussi“ 2020. aasta tegevuskavas väljatoodud prognoosi järgi toetusi (20 järeldoktori toetust ja 10 tagasipöörduva teadlase toetust), siis suureneb uute ühikuhindadega väljaantavate toetuste maht 500 000-600 000 eurot. Suurenemise katmiseks on kaks võimalust: viimases voorus paar granti vähem välja anda või anda toetusi välja sama palju, aga tõsta eelarvet mõnest teisest „Mobilitas Pluss“ tegevusest ümber. Lõplikud „Mobilitas Pluss“ järeldoktori toetuse ja tagasipöörduva teadlase toetuse otsused tehakse 2020. aasta mais-juunis. Selleks ajaks on selge, kui palju toetusi saab elluviija teistes „Mobilitas Pluss“ tegevustes välja anda ning selle põhjal

⁶ https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2017/03/Eelarvejuhend_2017_voorus.pdf

⁷ https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2019/03/PUT-eelarvejuhend_2019.pdf

otsustatakse, kumba varianti kasutada. Kumbki variant lisaraha ei nõua ning indikaatorid saab suure tõenäosusega olemasoleva eelarvega täidetud.

Muutunud järel doktoritoetuse toetuse määrade võrdlus 2015, 2017 ja 2020 (eurodes)⁸

Toetuse liik	2015 määr	2017 määr	2020 määr
Mitteeksperimentaalne sissetulev järel doktor	31 710	40 000	51 000
Mitteeksperimentaalne väljaminev järel doktor	31 710	33 600	42 840
Eksperimentaalne sissetulev järel doktor	34 650	42 500	54 000
Eksperimentaalne väljaminev järel doktor	34 650	35 700	45 360

Andmed riigieelarvest rahastatud/rahastatavate järel doktorite mahtude kohta

Tegevus	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Riiklik järel doktoritoetus, toetuse maht	562 300	1 499 505	539 300	522 295	976 350	883 225	1 000 000*	1 000 000*	1 000 000*	1 000 000*

*alates 2020. aastast on tegemist prognoosiga

3. EELNÕU TERMINOLOOGIA, VASTAVUS PÕHISEADUSELE, SEADUSTELE JA EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõus ei esine õigusaktides varem kasutamata termineid. Eelnõus sisalduvad muudatused on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega, seadustega ning Euroopa Liidu õigusega.

4. EELNÕU MÕJUD JA KÄSKKIRJA RAKENDAMISEKS VAJALIKUD TÄIENDAVIDA KULUTUSED

Eelnõus tehtavad muudatused ei avalda mõju läbivatele teemadele (regionaalsele arengule, keskkonnahoiule, kodanikuühiskonna arengule, võrdsete võimaluste tagamisele, ühtsele riigivalitsemisele või infoühiskonna edendamisele). Muudatused aitavad paremini aru saada elluviija tegevustest ja aitavad hinnata kulude abikõlblikkust. Muudatused annavad võimaluse toetada rohkemaid ERC granti taotlemaid teadlasi. Pikeneb „Research in Estonia“ abikõlblikkuse periood, mille abil saab jätkuda Eesti teaduse rahvusvaheline turundamine, tõstes Eesti teaduse rahvusvahelist mainet ja soodustades väliskoostööd. Muudetavad ühikuhinnad viiakse vastavusse muutunud riiklike järel doktoritoetuse ühikuhindadega, mille tulemusena ei ole riikliku järel doktoritoetuse ning „Mobilitas Plus“ järel doktoritoetuse ja tagasipöörduva teadlase toetuse saajad ebavõrdses olukorras.

Riigile ja maksumaksjale käskkirja rakendamine täiendavaid rahalisi kulutusi kaasa ei too. Eelnõu rakendamine võimaldab tegevuste vahendeid eesmärgipäraselt ja efektiivsemalt kasutamist.

5. TEGEVUSE JÕUSTUMINE

⁸ Järel doktoriprojekti fikseeritud grandimahu aluseks on järgmised otsesed kulud: personalikulud (järel doktoritoetuse töötasu koos kõigi riiklike maksudega, maksetega ja seadusest tulenevate hüvitistega) ja teadustöö kulud (lähetuskulud, sisseostetavad teadus- ja arendusteenused, uurimisprojekti täitmisel saadud teadus- ja arendustegevuse tulemuste publitseerimise ja populariseerimisega ning intellektuaalomandi kaitsmisega seotud kulud ning muud teadustöö läbiviimiseks vajalikud otsesed kulud lähtuvalt uurimisprojekti eripärasest). Järel doktoriprojekti üldkulu on vastuvõtva asutuse kulu, mis on seotud grandis asutuse poolse haldamisega ning uurimisprojekti täitmisel osalejate kvaliteetse uurimiskeskonna tagamisega.

Käskkiri jõustub üldises korras. Käskkirja lisa 1 punkti 3.5.36. rakendatakse alates 1. jaanuarist 2020 (tegevuse partneriks olemise perioodi alguskuupäevast). Käskkirja lisa 2 punkte 2.1.1. ja 2.2.1. rakendatakse alates 1. jaanuarist 2020 väljaantavatele toetustele.

6. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu on kooskõlastatud ministriumitega ja Riigi Tugiteenuste Keskusega ning esitatud arvamuse avaldamiseks SA-le Archimedes ja SA-le Eesti Teadusagentuur. Märkused ja ettepanekud on esitatud kooskõlastustabelis, mis on seletuskirja lisa.

Katrin Pihor
teadusosakonna juhataja